

Nienależenie pobrane świadczenia rodzinne (cz. 1)

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: wtorek, 28, czerwiec 2011 00:00

Bernadeta Skóbel

Odśłony: 3565

Zgodnie z art. 30 ustawy o świadczeniach rodzinnych osoba, która pobrała nienależnie świadczenia rodzinne, jest obowiązana do ich zwrotu. Jednocześnie w ust. 1 ustawodawca definiuje pojęcie nienależnego świadczenia rodzinnego. Za nienależnie pobrane świadczenie uznaje się m.in. świadczenia rodzinne wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń rodzinnych albo wstrzymanie wypłaty świadczeń rodzinnych w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca te świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (art. 30 ust. 2 pkt 1). Zgodnie z powołanym przepisem aby stanowił on prawidłową podstawę wydania decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia muszą być spełnione łącznie dwa warunki:

- zaistnieje okoliczność powodująca ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń rodzinnych albo wstrzymanie wypłaty świadczeń rodzinnych w całości lub w części oraz
- osoba pobierająca te świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Szczególną uwagę należy zwrócić na drugi z warunków, gdyż stosunkowo często stanowi on podstawę do uchylania decyzji organu bądź przez samorządowe kolegium odwoławcze bądź przez sądy administracyjne. W Wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 28 października 2009 r. II SA/Rz 357/09 (źródło: LexPolonica nr 2451869) wskazano, że istotnym, a niestety często pomijanym w praktyce organów administracji, warunkiem nałożenia na stronę obowiązku zwrotu świadczenia rodzinnego jest wyjaśnienie czy osoba pobierająca te świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. O tym warunku świadczy treść art. 30 ust. 2 pkt 1 in fine u.ś.r. Dla organów właściwych do weryfikacji podstaw pobierania zasiłku oznacza to konieczność upewnienia się przed orzeczeniem o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia, czy osoba pobierająca świadczenie została pouczona o podstawach faktycznych i prawnych skutkujących utratą prawa. Ten warunek będzie można uznać za spełniony, jeżeli organ udzielający wskaże stronie konkretne okoliczności przewidziane prawem skutkujące utratą uprawnienia do świadczeń rodzinnych. Pouczenie powinno obejmować informację oraz wiedzę o tym zdarzeniu, które skłoniło organ do wszczęcia postępowania i żądania zwrotu.

Ciekawe wywody na temat tego jak powinno wyglądać prawidłowe pouczenie strony przedstawił Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 1 kwietnia 2011 r. sygn. I OSK 2078/10 (źródło: [Orzecznictwo NSA](#))

W ocenie Sądu pouczenie stanowi warunek sine qua non żądania zwrotu nienależnie zrealizowanych kwot zasiłku. Zgodnie z utrwalonym w judykaturze poglądem wspomniane pouczenie powinno być adekwatne do obowiązujących przepisów, odnosić się do konkretnie otrzymywanego świadczenia i operować zwrotami zrozumiałymi dla adresata tak, aby mógł je uwzględnić w ocenie własnej sytuacji. Pouczenie nie może zaś być uznane za należyte, gdy przytacza jedynie przepis ustawy bez jego wyjaśnienia. Pouczenie winno być zatem jasne i czytelne, powinno zawierać wyczerpujące informacje o obowiązujących zasadach.

Nie może ono odnosić się do wszystkich hipotecznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń. Oznacza to, że pouczenia zamieszczane standartowo na drukach wniosków o przyznanie konkretnego rodzaju pomocy, z którym świadczeniobiorca ma możliwość zapoznania się jedynie w momencie składania wniosku, a które następnie pozostawione są w aktach administracyjnych sprawy lub pouczenia zawarte w decyzjach, lecz dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, w odniesieniu do

Nienależenie pobrane świadczenia rodzinne (cz. 1)

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: wtorek, 28, czerwiec 2011 00:00

Bernadeta Skóbel

Odśłony: 3565

---

konkretnego świadczenia, nie mogą być uznane za należyte, w szczególności gdy przytaczają one jedynie przepis ustawy, bez nawet jakiegokolwiek próby jego wyjaśnienia. Takie sformułowania są bowiem dla większości osób nie posiadających wykształcenia prawniczego zupełnie nieczytelne i nie mogą być traktowane jako pouczenie o tym, kiedy i jakie okoliczności osoba taka winna wziąć pod uwagę w toku pobierania świadczenia. Dalej Sąd wskazał, że świadczenia rodzinne kierowane są do różnych osób, w różnym wieku, o różnym stopniu sprawności fizycznej i psychicznej i zróżnicowanym poziomie rozwoju intelektualnego oraz niejednakowych zdolnościach percepcyjnych.

Oczywistym wydaje się być, że pouczenia, które są do nich kierowane, powinny być zatem zindywidualizowane i zrozumiałe dla konkretnego świadczeniobiorcy. Szczególnej zaś staranności w tym zakresie wymaga skierowanie odpowiedniego pouczenia do osoby, która, jak to ma miejsce w rozpatrywanej sprawie, ma orzeczony znaczny stopień niepełnosprawności, a przyczyną tej niepełnosprawności jest choroba neurologiczna (symbol 10-N). Do chorób tego rodzaju zalicza się bowiem m.in. padaczkę, chorobę i zespół Parkinsona, chorobę Alzheimera, chorobę Huntingtona, chorobę Creutzfeldta-Jakoba, zespół Guillaina-Barrégo, udar mózgu, czy zapalenie opon mózgowych, czyli choroby, które obiektywnie mogą w ogóle uniemożliwić zrozumienie pouczenia skierowanego do osoby na taką chorobę cierpiącą. Ma to szczególne znaczenie również dlatego, że jak wynika ze znajdującego się w aktach sprawy orzeczenia o stopniu niepełnosprawności skarżący obecnie nie jest zdolny do samodzielnej egzystencji i wymaga stałej opieki i pomocy innej osoby. Ocena zatem, czy świadczeniobiorca został prawidłowo pouczony, wymaga więc pełnego zindywidualizowania.

Nadto, jak to już było podniesione wcześniej, w ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego pouczenie powinno być zawarte bezpośrednio w treści decyzji ustalającej prawo do świadczenia albo w odrębnej ulotce wydawanej stronie za potwierdzeniem odbioru, czyli w takiej formie, która umożliwia świadczeniobiorcy bezpośredni, wielokrotny dostęp do treści pouczenia. Pouczenie dotyczy bowiem zmian w stanie faktycznym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć zatem pełną możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia. Dopiero wówczas można uznać, że osoba pobierająca świadczenia została prawidłowo pouczona, ma świadomość i zrozumienie pojęcia nienależnie pobranego świadczenia oraz skutków i przyczyn, a także możliwości powstania takiej sytuacji. Całkowicie niewystarczającym jest, w ocenie Naczelnego Sądu Administracyjnego, złożenie jedynie podpisu pod wnioskiem.